

Písmo

hláskosloví

grafika/písmo

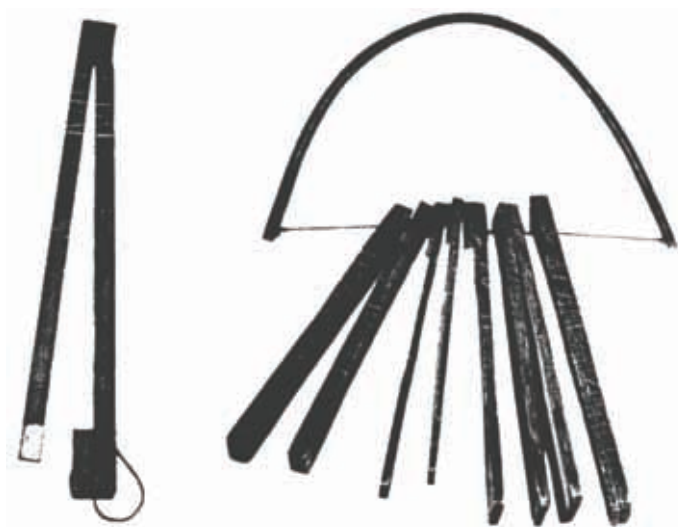
Předstupně písma?

mnemogramy – pomůcky k zapamatování

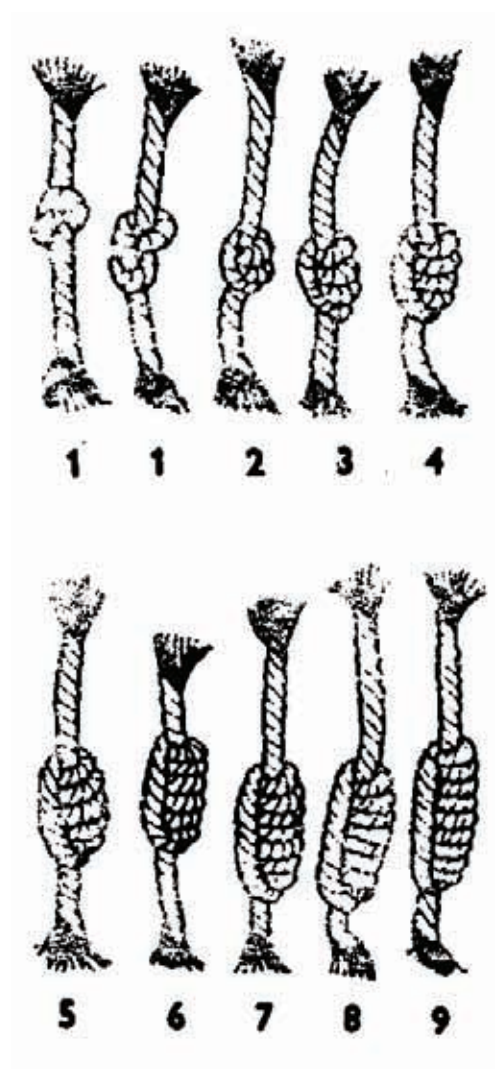
vlastnické značky

vrubované hůlky

uzlové značky (kipu)

Předstupně písma?

mnemogramy

calculi

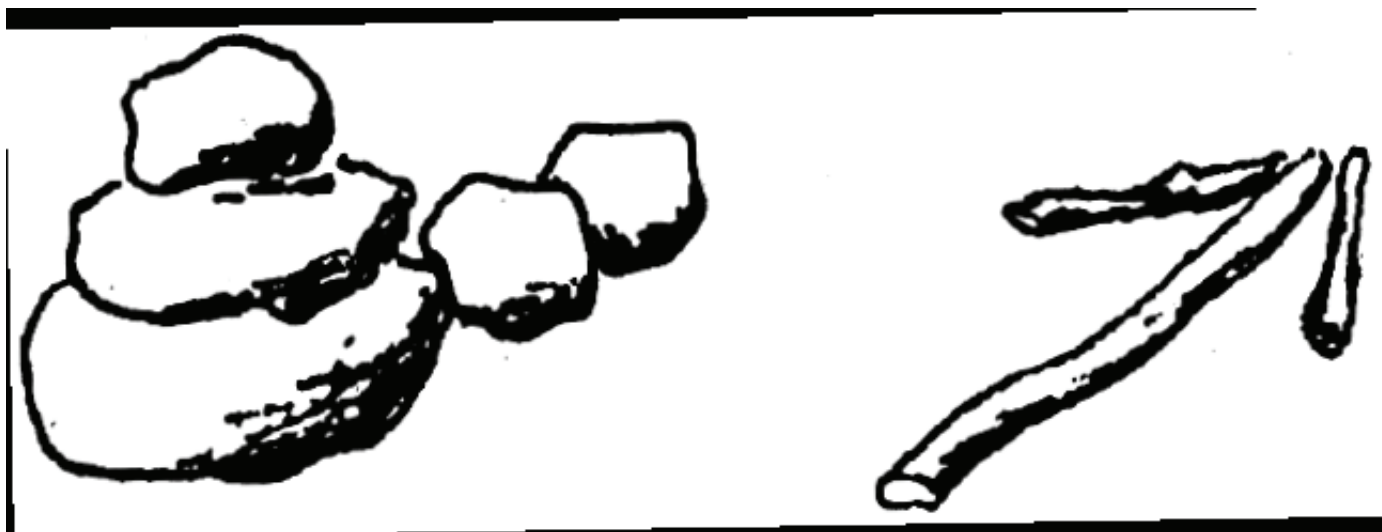
domovní znamení

wampum

Předstupně písma?

petrogramy

Předstupně písma

jeskynní malby, Altamira (Španělsko), Lascaux (Francie), stáří až 50 tis. let

Předstupně písma

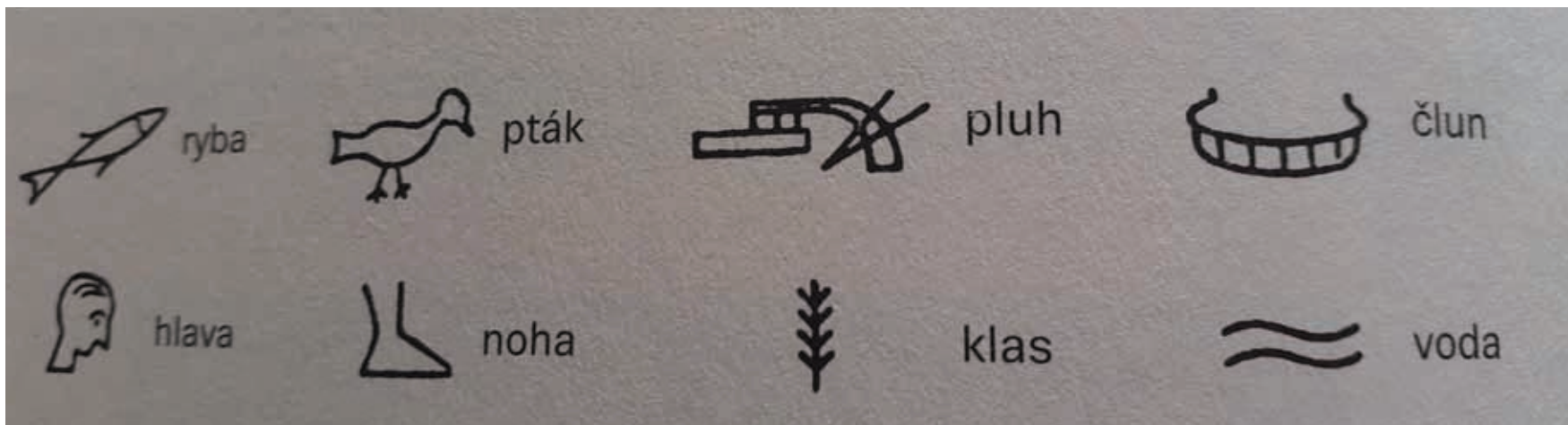
„staroevropské písmo“

- 7.–4. tis. př. Kr.
- archeologická kultura Vinča, Balkán
- kultovní znaky? početní symboly?
písmo?

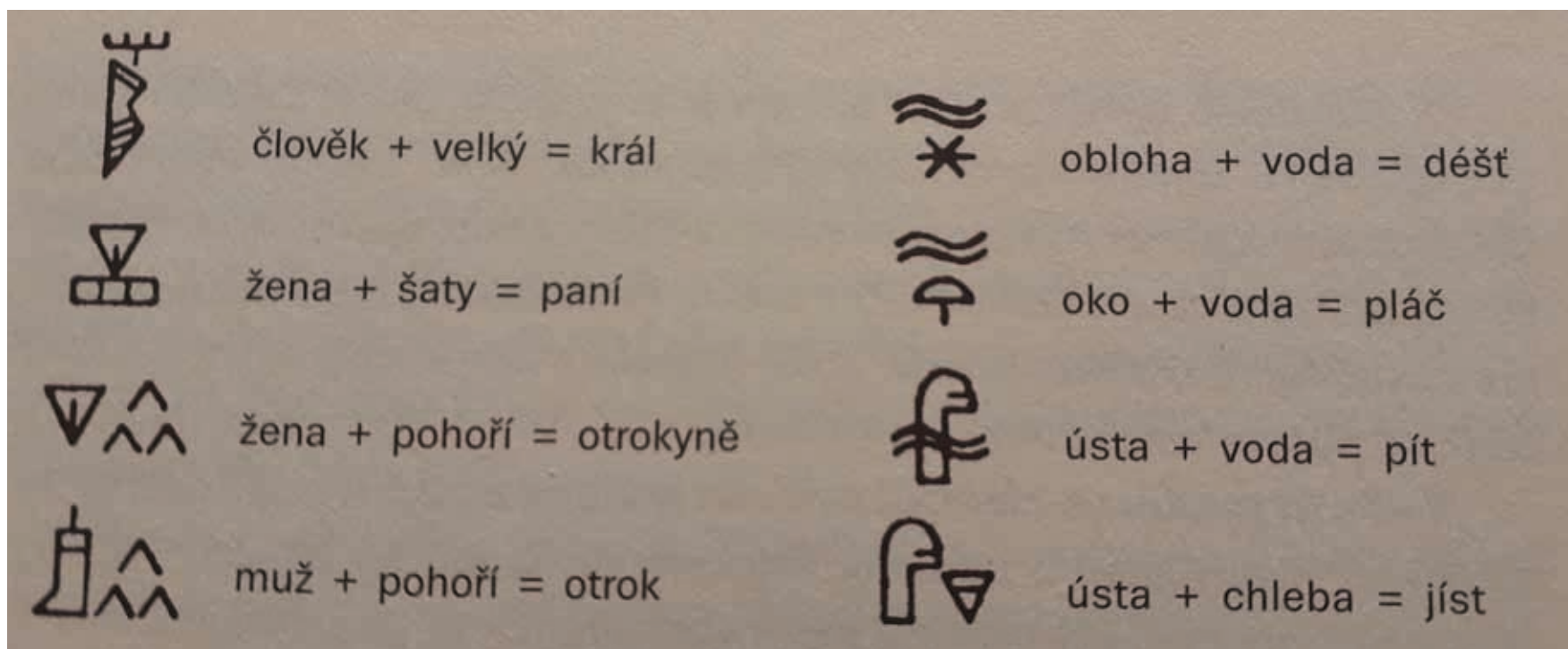
Písmo obrázkové

piktogram – podobný realitě, nezávislý na konkrétním jazyku

Písmo obrázkové

ideogram – schematičtější, abstraktnější, nezávislý na konkrétním jazyku
přenášení významu, vyjadřuje myšlenku/ideu

Písmo logografické

logogram – vyjadřuje slovo nebo jeho část nesoucí určitý význam

– například číslice 1, 2, 3 atd., %, §, @

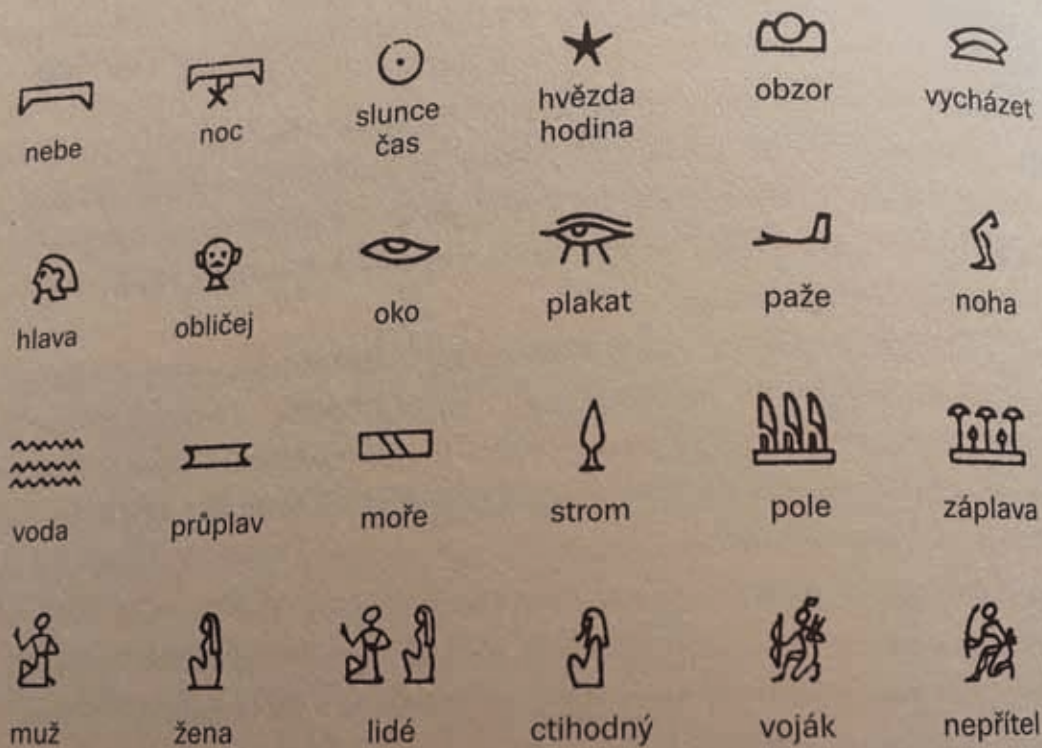
– čínské znaky

Písmo logografické

logogram – vyjadřuje slovo nebo jeho část nesoucí určitý význam

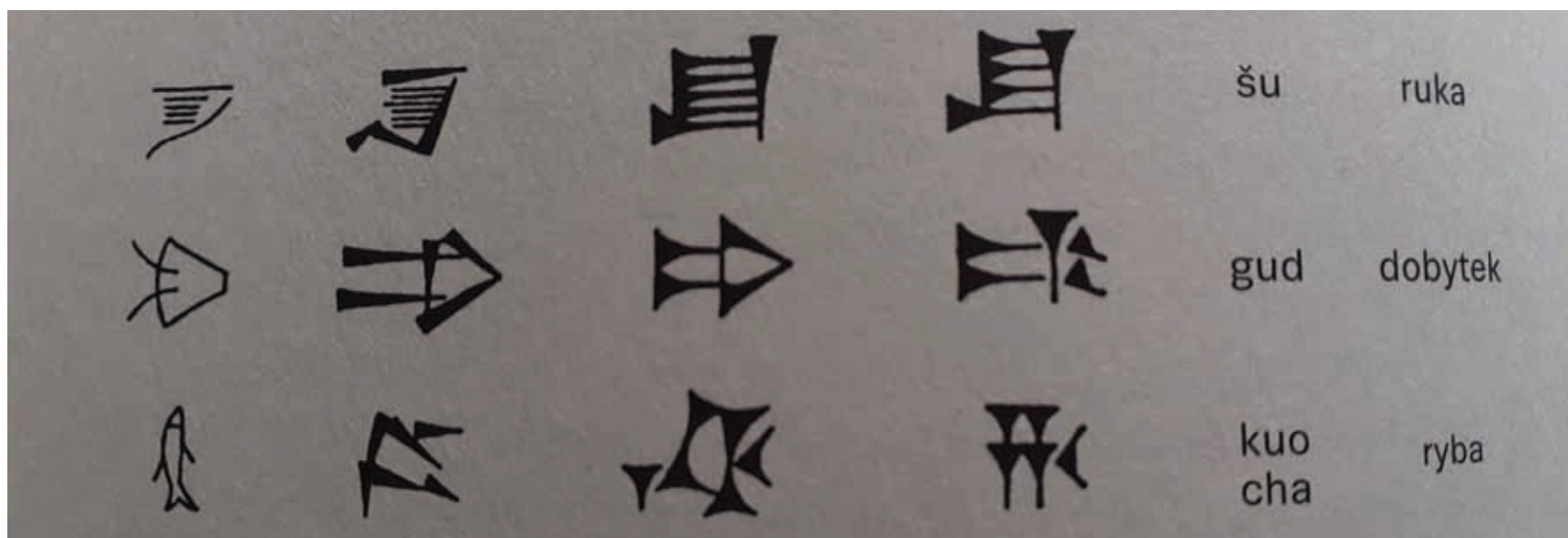
– egyptské hieroglyfy

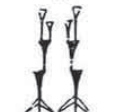
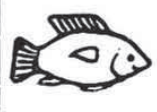

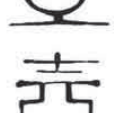
Písmo logografické

logogram – vyjadřuje slovo nebo jeho část nesoucí určitý význam

– klínové písmo (např. sumerské)

Srovnání vývoje od piktogramu přes ideogram k logogramu

	<i>Fish</i>	<i>Bird</i>	<i>Ax</i>	<i>Arrow</i>	<i>Bottle</i>
M E S O P O T A M I A					
					
					
E G Y P T					
					
					
C H I N A					
					

Písmo sylabografické (slabičné)

syllabogram – vyjadřuje slabiku konkrétního jazyka

– lineární písmo B (mykénská řečtina)

 a	 da	 ja	 ka	 ma	 na	 pa	 qa	 ra	 sa	 ta	 wa	 za
 e	 de	 je	 ke	 me	 ne	 pe	 qe	 re	 se	 te	 we	 ze
 i	 di		 ki	 mi	 ni	 pi	 qi	 ri	 si	 ti	 wi	
 o	 do	 jo	 ko	 mo	 no	 po	 qo	 ro	 so	 to	 wo	 zo
 u	 du	 ju	 ku	 mu	 nu	 pu		 ru	 su	 tu		

Písmo sylabografické (slabičné)

sylabogram – vyjadřuje slabiku konkrétního jazyka

– indická písma (např. staroindické devanagari)

क	ka	ख	kha	ग	ga	घ	gha	ङ	ṅa		
च	ca	छ	cha	ज	ja	झ	jha	ञ	ña		
ट	ṭa	ठ	ṭha	ड	ḍa	ढ	ḍha	ण	ṇa		
त	ta	थ	tha	द	da	ध	dha	न	na		
प	pa	फ	pha	ब	ba	भ	bha	म	ma		
य	ya	र	ra	ल	la	व	va				
श	śa	ष	ṣa	स	sa	ह	ha				
क्	k	का	kā	कि	ki	की	kī	कु	ku	कू	kū
कृ	kr̥	कृ	kṛ̥	क्लृ	kl̥						
के	ke	कै	kai	को	ko	कौ	kau				

Písmo sylabografické (slabičné)

sylabogram – vyjadřuje slabiku konkrétního jazyka

– japonská písma (hiragana, katagana)

あ _a	い _i	う _u	え _e	お _o
か _{ka}	き _{ki}	く _{ku}	け _{ke}	こ _{ko}
さ _{sa}	し _{shi}	す _{su}	せ _{se}	そ _{so}
た _{ta}	ち _{chi}	つ _{tsu}	て _{te}	と _{to}
な _{na}	に _{ni}	ぬ _{nu}	ね _{ne}	の _{no}
は _{ha}	ひ _{hi}	ふ _{fu}	へ _{he}	ほ _{ho}
ま _{ma}	み _{mi}	む _{mu}	め _{me}	も _{mo}
や _{ya}		ゆ _{yu}		よ _{yo}
ら _{ra}	り _{ri}	る _{ru}	れ _{re}	ろ _{ro}
わ _{wa}			を _{wo}	

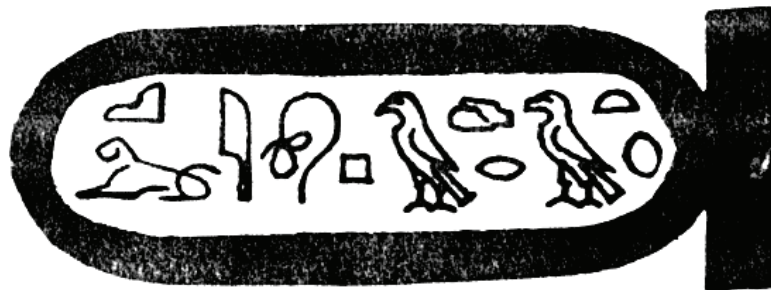
ア _a	イ _i	ウ _u	エ _e	オ _o
カ _{ka}	キ _{ki}	ク _{ku}	ケ _{ke}	コ _{ko}
サ _{sa}	シ _{shi}	ス _{su}	セ _{se}	ソ _{so}
タ _{ta}	チ _{chi}	ツ _{tsu}	テ _{te}	ト _{to}
ナ _{na}	ニ _{ni}	ヌ _{nu}	ネ _{ne}	ノ _{no}
ハ _{ha}	ヒ _{hi}	フ _{fu}	ヘ _{he}	ホ _{ho}
マ _{ma}	ミ _{mi}	ム _{mu}	メ _{me}	モ _{mo}
ヤ _{ya}		ユ _{yu}		ヨ _{yo}
ラ _{ra}	リ _{ri}	ル _{ru}	レ _{re}	ロ _{ro}
ワ _{wa}				ヲ _{wo}

Písmo fonografické (hláskové)

fonogram – vyjadřuje hlásku/foném konkrétního jazyka

Egypt – některé hieroglyfy

Kartuše
královny
Kleopatry

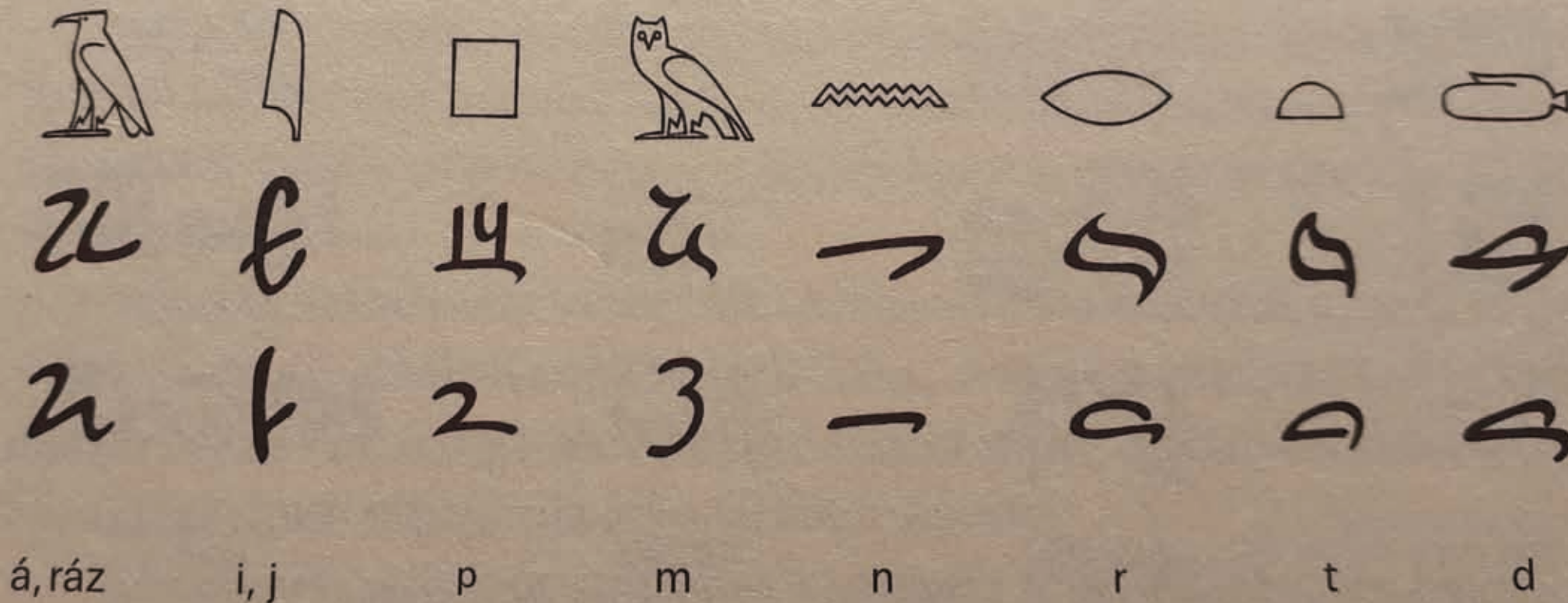

Označení pro ženský rod ○ ◐

Písmo fonografické (hláskové)

fonogram – vyjadřuje hlásku/foném konkrétního jazyka

Egypt – některé hieroglyfy

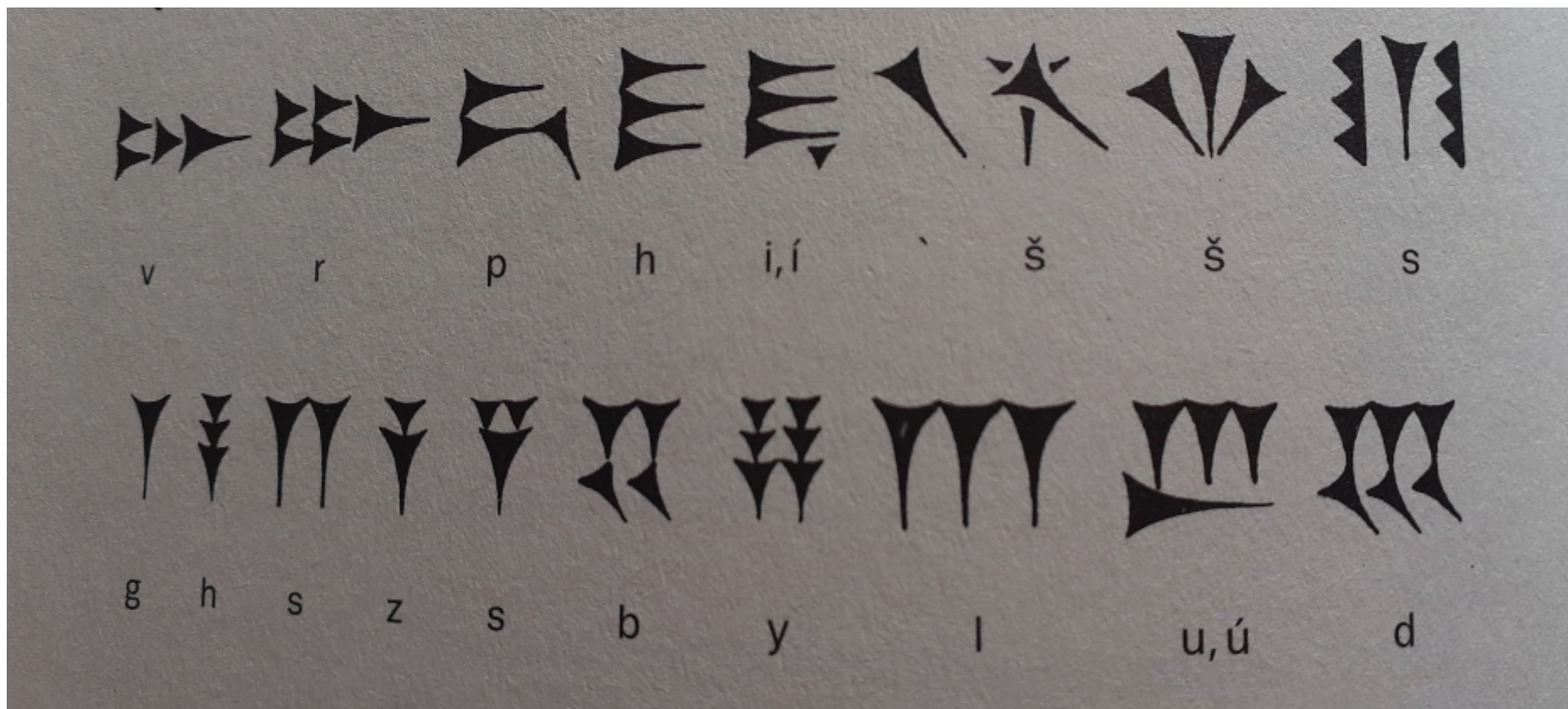

Hieroglyfické, hieratické a démotické písmo – fonogramy

Písmo fonografické (hláskové)

fonogram – vyjadřuje hlásku/foném konkrétního jazyka

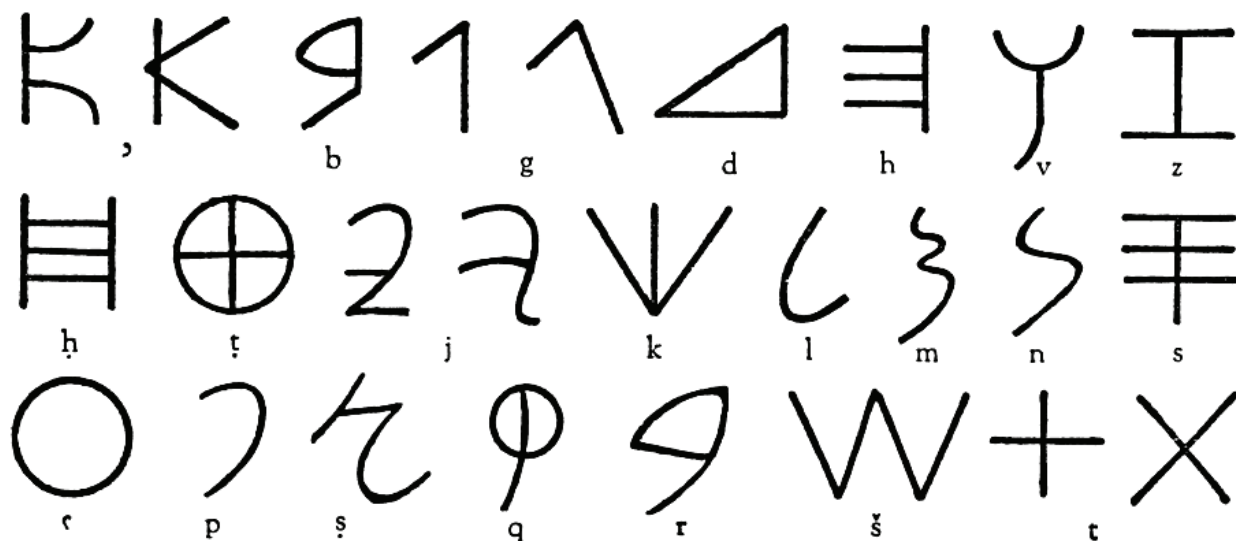
ugaritské klínové písmo

Písmo fonografické (hláskové)

fonogram – vyjadřuje hlásku/foném konkrétního jazyka

fénické písmo a alfabeta

– vznik znaků na základě **akrofonie**:

znak pro BÉTH (dům) → znak pro písmeno B

znak pro MÉM (voda) → znak pro písmeno M

Písmo fonografické (hláskové)

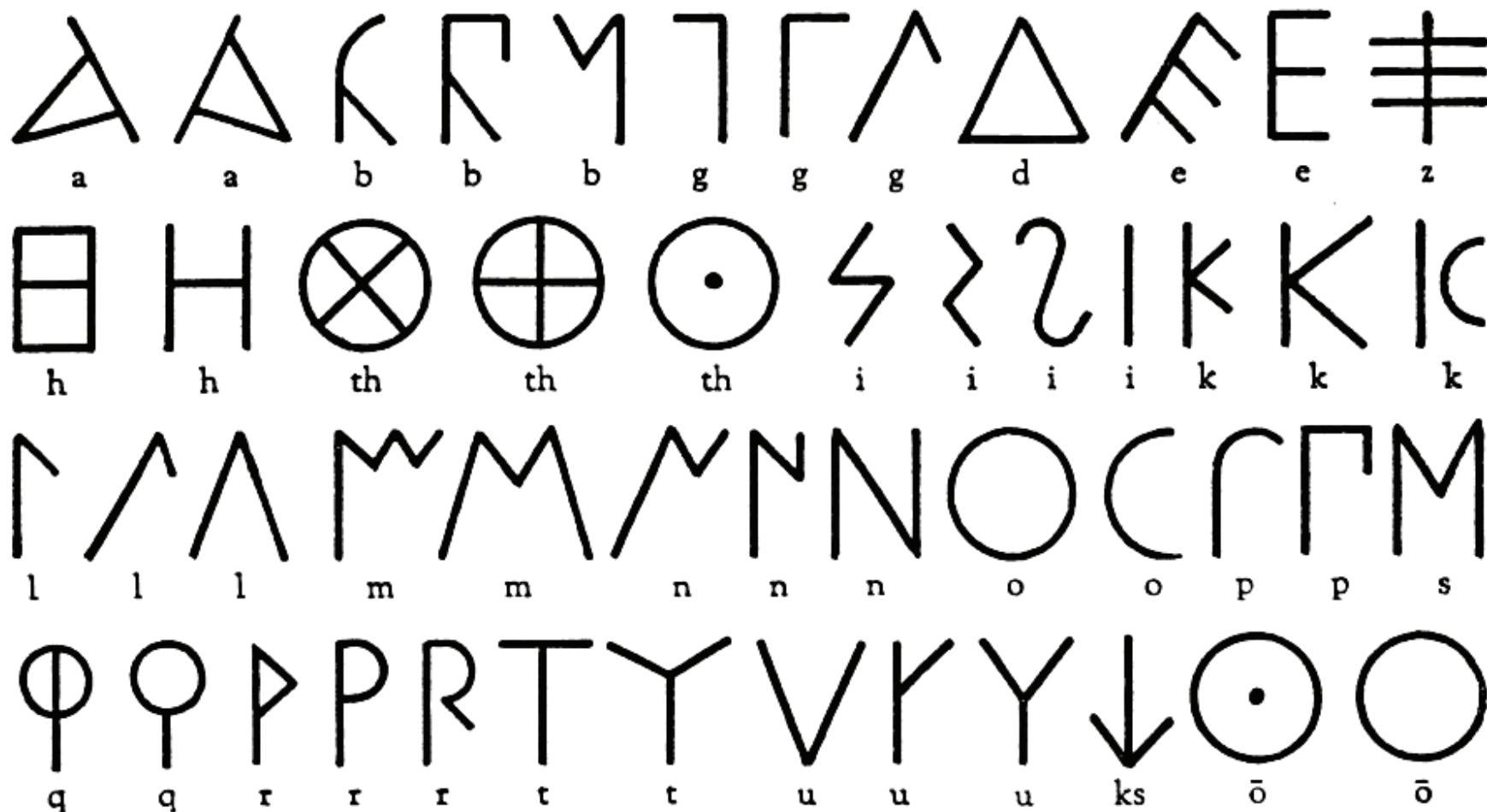
fonogram – vyjadřuje hlásku/foném konkrétního jazyka

<i>znak</i>															
<i>původní význam</i>	‘aleph	beth	gimel	daleth	he	teth	jod	kaf	mem	nun	samech	‘ajin	sin	tau	waw
<i>foném</i>	ráz	b	g	d	h	t	j	k	m	n	s	ráz	š	t	w
<i>český význam</i>	vůl	dům	velbloud	dveře	okno	dobry	ruka	dlaň	voda	had	ryba	oko	zub	kříž	hák
<i>řecká alfabet</i>	A	B	Γ	Δ	E	Θ	I	K	M	N	Ξ	O	Σ	T	Υ
<i>latinka</i>	A	B	C,G	D	E		I,J	K	M	N		O	S	T	Y,V,U
<i>hebrejské písmo</i>															
<i>arabské písmo</i>															

Písmo fonografické (hláskové)

fonogram – vyjadřuje hlásku/foném konkrétního jazyka

alfabeta archaická

Písmo fonografické (hláskové)

fonogram – vyjadřuje hlásku/foném konkrétního jazyka

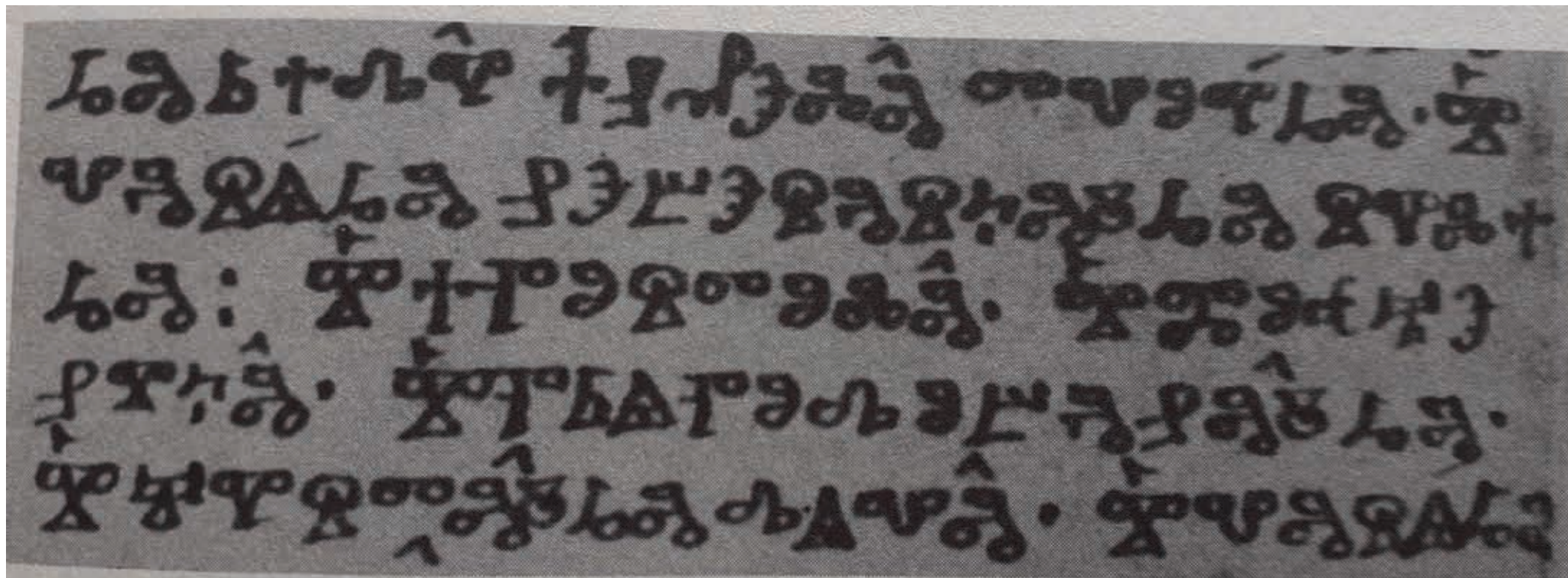
latinka archaická

Písmo fonografické (hláskové)

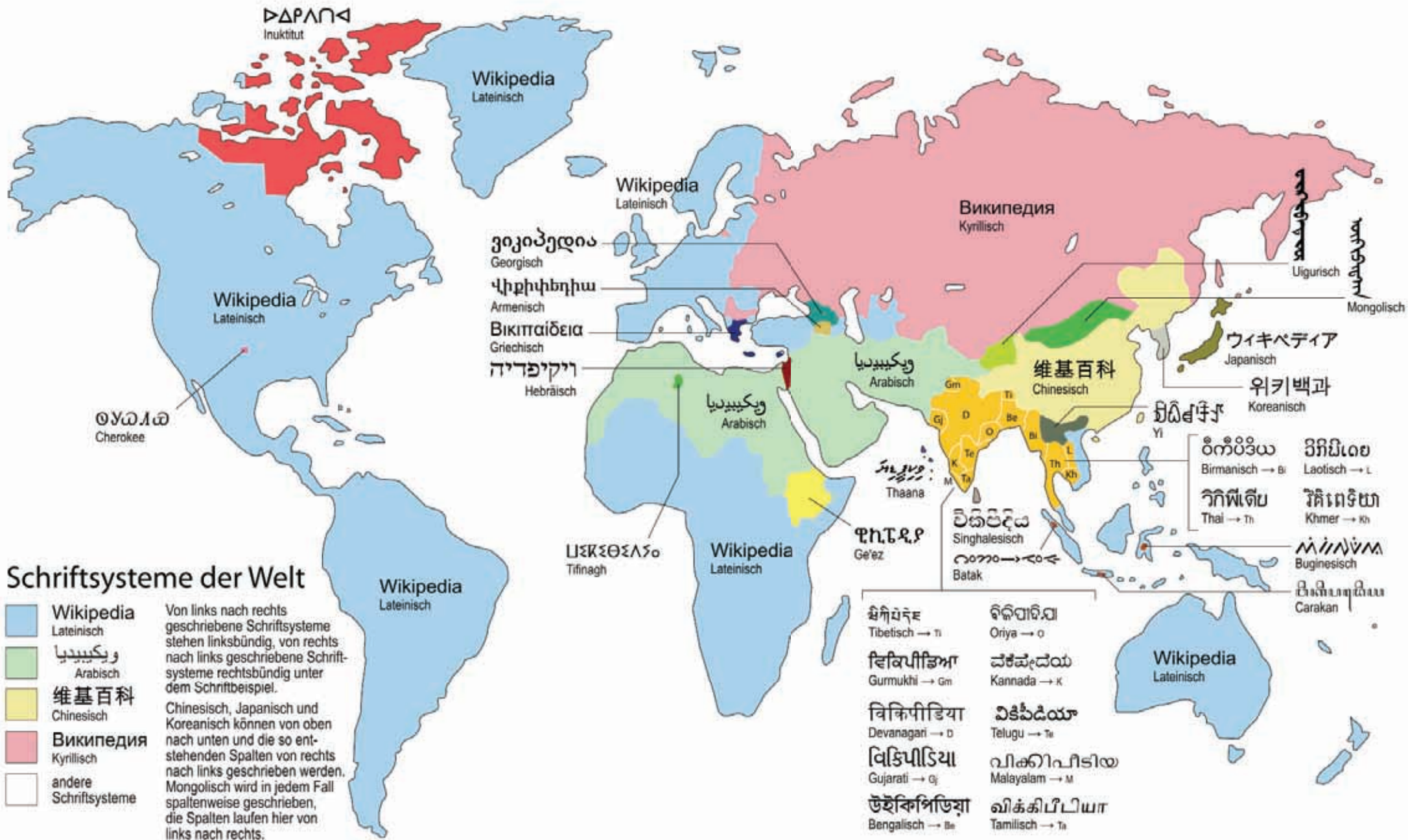
fonogram – vyjadřuje hlásku/foném konkrétního jazyka

hlaholice

Zografský kodex, přelom 10. a 11. století

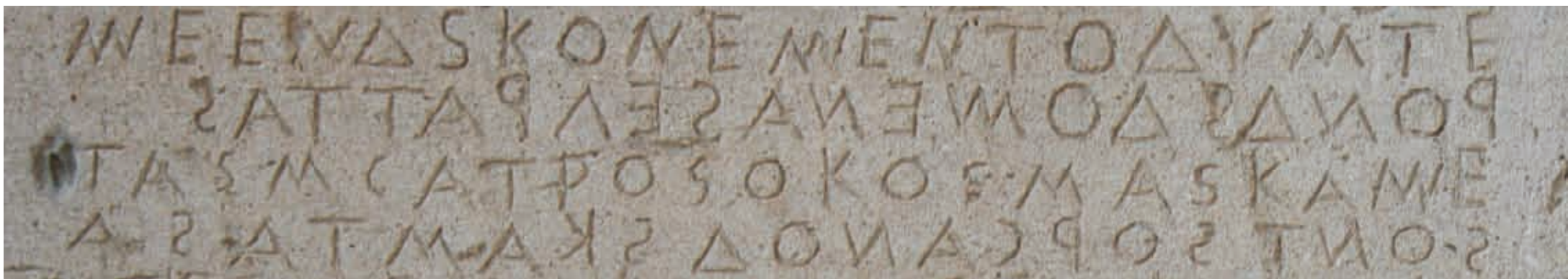
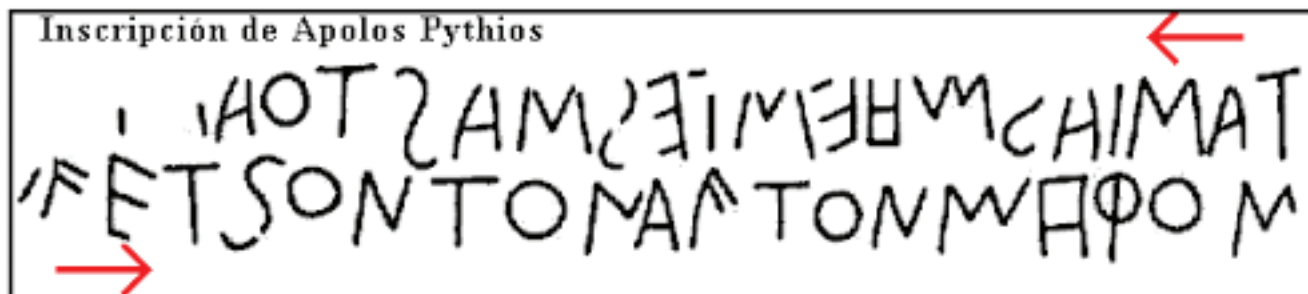
Písmo – dnešní stav

Písmo – směr psaní

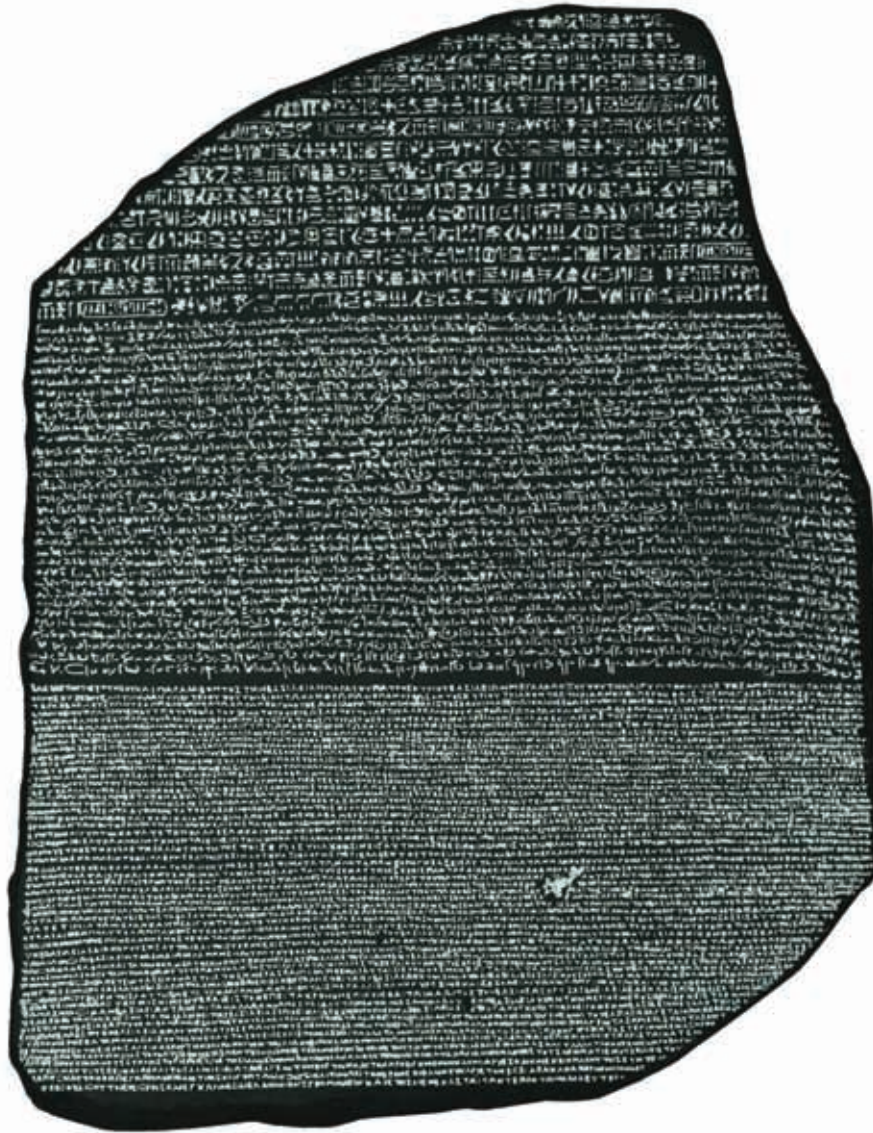
- sloupce (řazeny vedle sebe ve směru zprava doleva nebo zleva doprava)
- zleva doprava
- zprava doleva
- bustrofedon

βουστροφηδόν = βούς „vůl“ + στροφή „otočení, obrat“ + -δόν „jako“
= „jako otočení vola při orbě“

Písmo – materiál

kámen

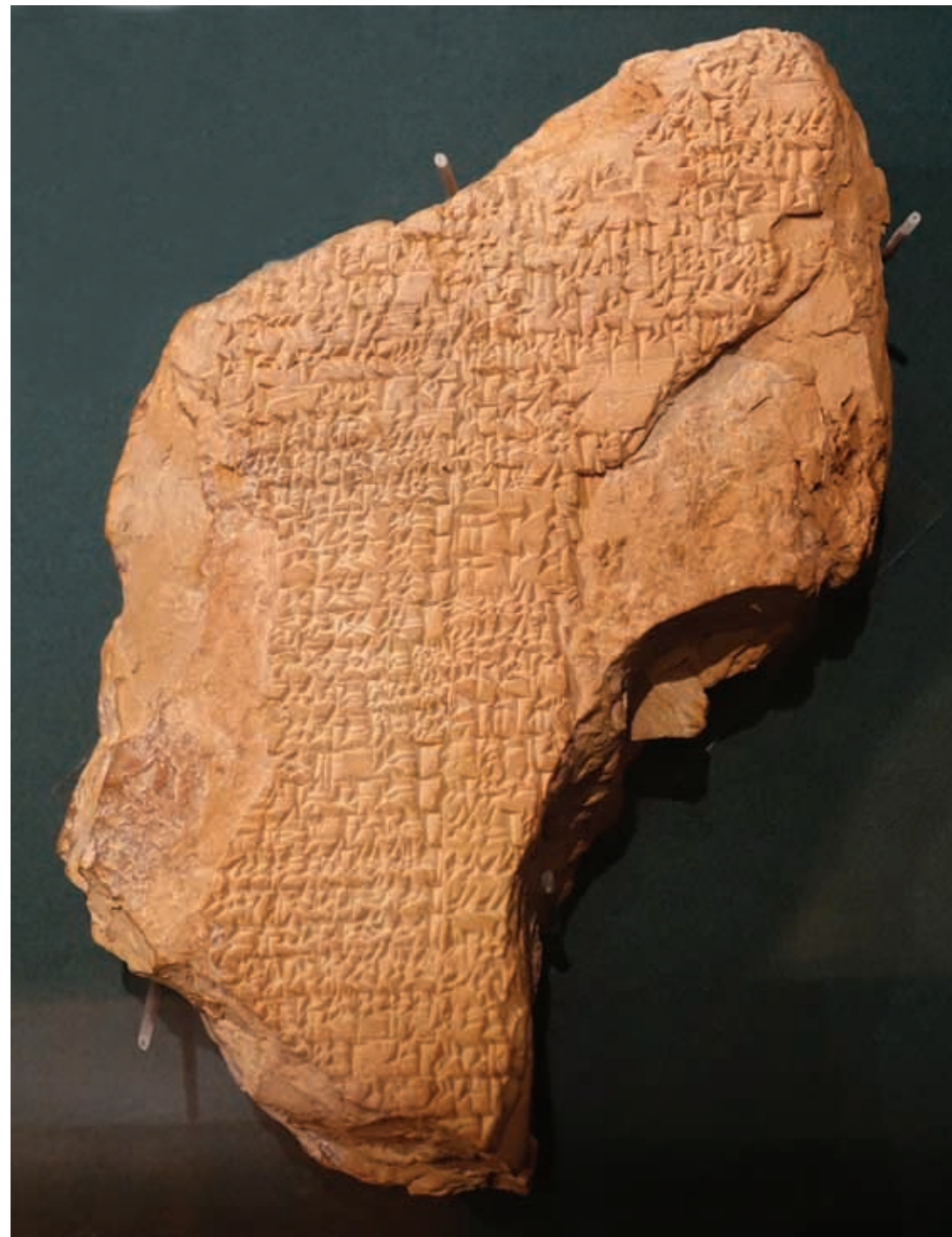
Rosettská deska, hieroglyfy +
démotické písmo + alfabet

runový kámen
germánské písmo futhark

Písmo – materiál

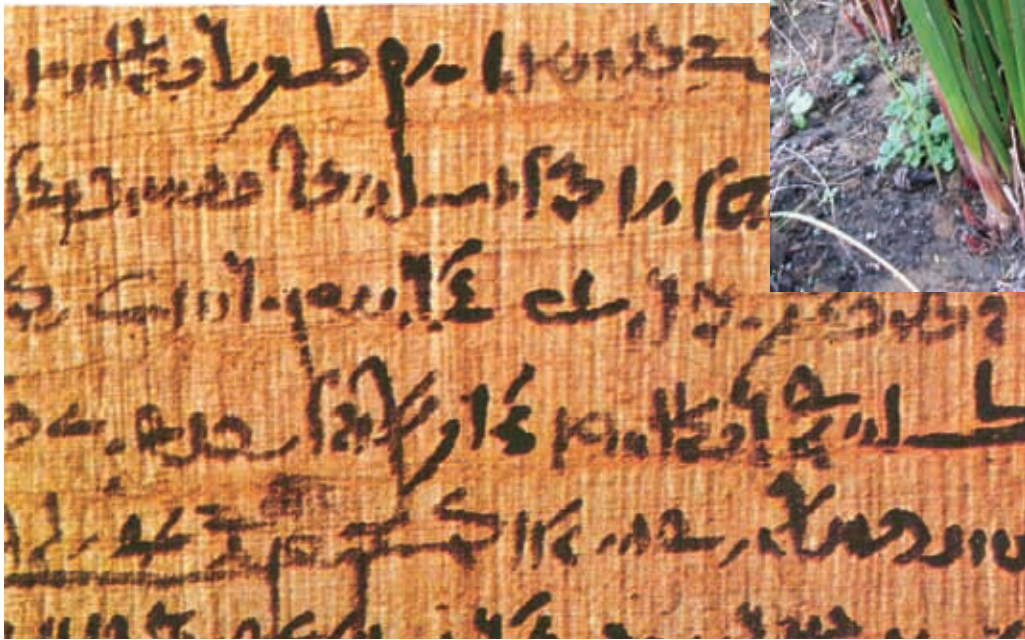
hliněná destička/tabulka

Písmo – materiál

papyrus

– z rostliny šáchor

staroegyptský text, hieratické písmo

řecký text, 1./2. stol.

Písmo – materiál

pergamen

– zvířecí kůže

Písmo – psací materiál

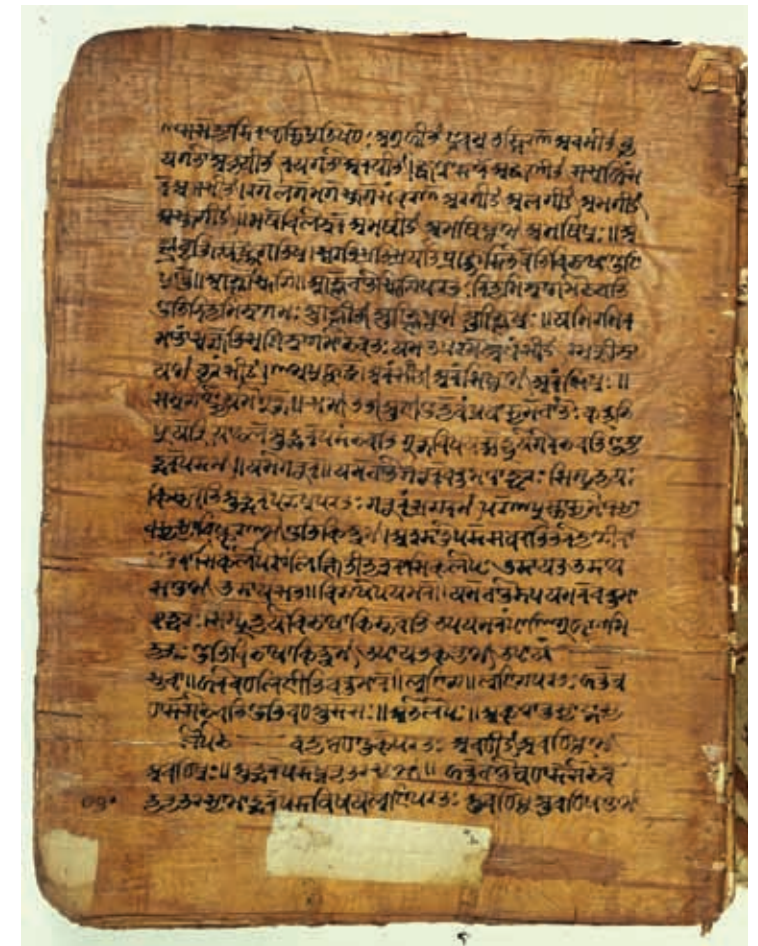
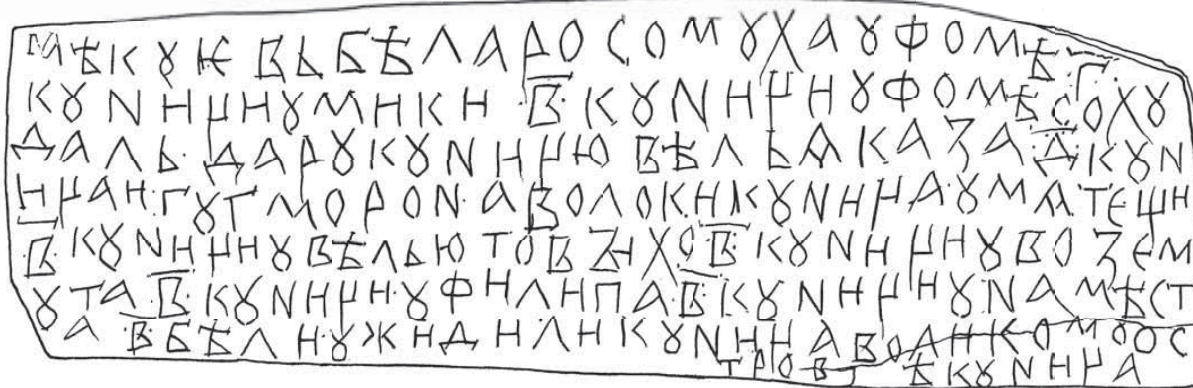
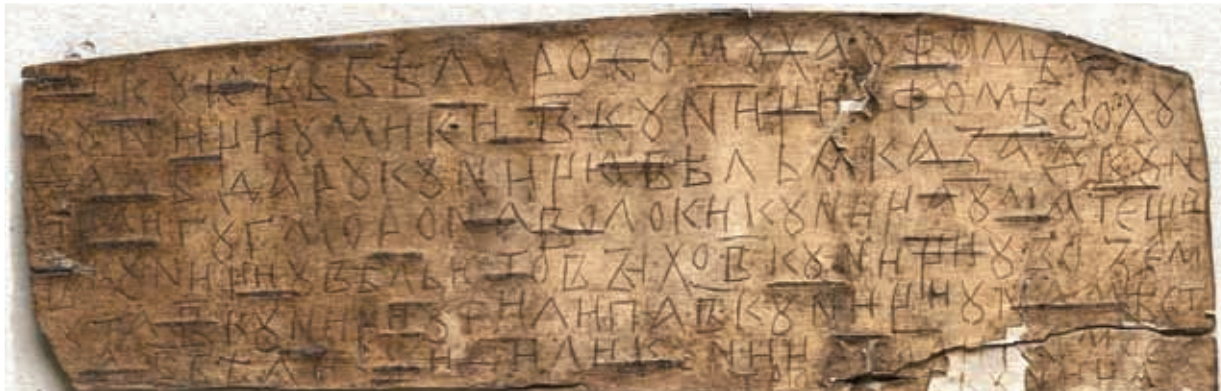
papír

Písmo – materiál

březová kůra

středověký Novgorod, 9.–15. stol., cyrilice

buddhistické texty
sanskrt, písmo brahmí

Písmo – psací pomůcka

rydlo, dláto (tesání)

razítko (klíny)

brk

štětec

pero, tužka

klávesnice

Písmo – druhy podle vztahu k realitě nebo jednotkám jazyka

mnemogram

1 znak = 1 událost, skutečnost

piktogram (→ obrázkové písmo), **ideogram** (ideografické písmo)

1 znak = 1 idea/pojem, předmět

logogram (→ logografické písmo)

1 znak = 1 slovo, část slova

sylabogram (→ slabičné písmo)

1 znak = 1 slabika

fonogram (→ hláskové písmo)

1 znak = 1 foném

Písmo – grafémy + další prvky

1) diakritická (rozlišující) znaménka: dotvářejí výslovnost hlavního písmene

akut	´	trema	¨
gravis	`	makron	—
vlnovka/tilda	~	kroužek	°
háček	ˇ	ogonek	˛
breve	˘	čárka	,
tečka	.	cedila	¸

2) interpunkční (členicí) znaménka: strukturují text, signalizují vztahy mezi částmi věty, souvětí, větami

tečka	.	pomlčka	—
čárka	,	spojovník a rozdělovník	-
středník	;	výpustka	…
dvojtečka	:	uvozovky	„“ „“ ‘ ’ „” «»
vykřičník	! ;	závorky	() [] {}
otazník	? ;	lomítko	/

Principy pravopisu

1) fonetický

1 grafém ~ 1 hláska

č. *strom* [strom]

2) fonologický

1 grafém ~ 1 foném

č. *dub* [dup] /dub/, *sázka* [sáska] /sázka/

3) historický

podle historické výslovnosti

č. *mýt, mít* [mít] /mít/, *syn* [sin] /sin/

ang. *rite, write, right, wright* [rajt] /rajt/,
eye [a:j]

Transkripce, transliterace, grafém, graf

transkripce: přepis zvukové podoby jazyka pomocí písma
(přepis mluveného jazyka na psaný jazyk)

fonetická	[]	[smrt]	[dup]	[sáska]	[haŋka]
fonologická	//	/smrt/	/dub/	/sázka/	/hanka/

transliterace: přepis z jednoho písemného systému do jiného, např.

z alfabety do latinky (*βουστροφηδόν* → *boustrophēdón*)

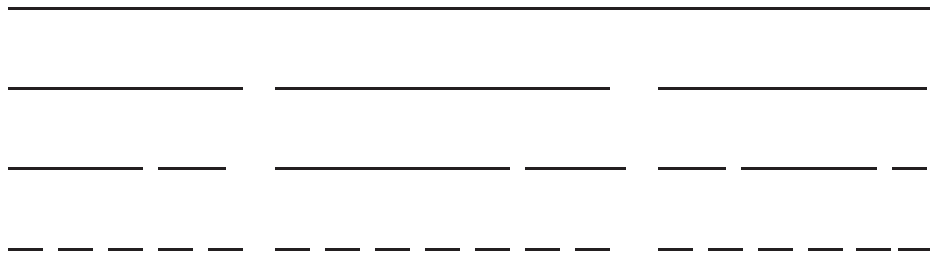
z azbuky do latinky (*бустрофедон* → *bustrofedon*)

atp.

grafém: abstraktní jednotka, součást inventáře grafických znaků (písma): t

graf, alograf: konkrétní jednotka, použití grafému v konkrétním textu: t, T, ...

Písmo

hláskosloví

foném → fon, alofon

grafika/písmo

grafém → graf, alograf